

zondag 27 november

VOLTOOID LEVEN

Johannes 21,15-23 en Romeinen 14, 7-9

Ik denk dat de meesten van ons het thema 'voltooid leven' wel op het journaal of in de kranten zijn tegengekomen. Het begon allemaal met een brief die de regering op 12 oktober jl. aan de Tweede Kamer had verstuurd. De regering maakte in de brief bekend dat zij verruiming van de wettelijke mogelijkheden voor hulp bij zelfdoding wilde onderzoeken. Mensen die vinden dat hun leven voltooid is, moeten onder strikte voorwaarden hulp kunnen krijgen als zij hun leven willen beëindigen. Het kabinet wil een nieuwe wet uitwerken. Nu, vervolgens barsste de politieke en maatschappelijke discussie hierover los.

Waar gaat het nu precies om? Nu, mensen die vinden dat hun leven voltooid is, moeten volgens de regering onder strikte voorwaarden hulp kunnen krijgen als zij hun leven willen beëindigen. En wat is dan 'voltooid leven'? Eigenlijk is dat niet in een definitie te vatten. De Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie heeft toch voor het gemak maar een soort definitie gemaakt. Zij beschrijft 'voltooid leven' als volgt: *'het gaat om mensen die veelal op leeftijd zijn, die naar hun eigen oordeel geen levensperspectief meer hebben en die als gevolg daarvan een blijvende, actieve doodswens ontwikkeld hebben.'* Het gaat om mensen die lijden aan het leven. Denk bijvoorbeeld aan ouderen die steeds meer afhankelijk worden..., die steeds meer beperkingen kennen... die soms als enige overblijven van de familie en in een sociaal isolement terecht komen en vereenzamen. Wat is het doel nog van hun leven? Wat is de zin ervan? Waarom nog verder leven? Je leeft verder, maar je leeft ten diepste niet meer. Men ziet op tegen de steeds sterker wordende moeheid, de afhankelijkheid, het verlies aan identiteit: wie ben je nog, wat is er nog van je over als...? *De waarde van het leven – zo omschreef iemand – weegt niet meer op tegen de grote inspanning die moet worden geleverd om het leven waardevol te maken.* Kortom: het leven biedt geen perspectief meer. Het leven wordt niet meer als waardevol, als zinvol ervaren. En men ervaart groeiende eenzaamheid en isolement. Men kan steeds minder voor zichzelf zorgen. En men raakt ook overbodig: de wereld gaat door, de maatschappij gaat door, het leven van de kinderen (als die er zijn) gaat door..., terwijl het eigen leven stilstaat. Het leven is klaar. Het hoeft niet meer. Zoals iemand anders het verwoordde: 'ik ben klaar met het leven, maar het lijkt wel alsof de dood mij vergeten is.'

Nu kun je als kerk wel simpelweg stellen: dit mag niet, het is verkeerd wat de regering nu mogelijk wil gaan maken... 'gij zult niet doodslaan' staat er toch in de Tien Geboden?... maar zo gemakkelijk mogen wij ons niet van de hele kwestie afmaken. Ik wil daarom aan de hand van twee Bijbelgedeelten iets over dit thema zeggen. Er zullen geen concrete antwoorden door mij gegeven worden..., daarvoor is het thema voltooid leven te diep, te ingrijpend, te complex. Geen antwoorden, maar *handwoorden*.

In Johannes 21,15-23 gaat het over Petrus, die na Jezus' opstanding een ontmoeting heeft met Jezus. Petrus wordt bevraagd op zijn liefde voor Jezus: 'Simon (Petrus), heb jij Mij lief?' (vers 15) Met deze ontmoeting tussen Jezus en Petrus wordt niet alleen het verleden verzoend (nadat Petrus Jezus wel drie keer verloochend had!), maar wordt Petrus ook door Jezus op zijn toekomst voorbereid. Jezus wil dat Petrus heel hecht aan Jezus verbonden zal zijn in liefde en toewijding..., want dat zal hij straks heel sterk nodig hebben. Want, zo zegt Jezus tegen Petrus: 'toen u jonger was, omgordde jij jezelf en liep je waar je wilde;

maar als je oud geworden bent, zal je je handen uitstrekken en een ander zal je omgorden en je brengen waar je niet heen wilt.' En dan schrijft Johannes ter verklaring hier achteraan: 'en dit zei Jezus om aan te duiden met wat voor dood Petrus God verheerlijken zou'. Jezus bindt Petrus heel sterk aan Zichzelf, want straks zal Petrus moeten lijden als christen. Hij zal een weg moeten gaan, die hij niet zelf uitgekozen heeft. Een lijdensweg. Toen hij jong was kon hij gaan en staan waar hij wilde. Maar straks, als hij ouder geworden is, zal hij gevangen genomen worden. Men zal hem meeslepen... en brengen waarheen hij niet wil. De traditie vertelt dat Petrus inderdaad is gestorven vanwege zijn geloof. Hij zou gekruisigd zijn in Rome.

Wat ik nu heel opmerkelijk vind is dat de weg die Petrus als apostel had te gaan door Jezus vergeleken wordt met de weg van de ouderdom. Jezus omschrijft de weg die Petrus zal moeten gaan als martelaar vanwege zijn geloof met het beeld van de ouderdom: 'Nu kan je nog gaan en staan waar je wilt. Maar straks zal je je handen uitsteken... (om geboeid te worden)..., zullen anderen je helpen... (bij het dragen van je kruis)..., straks zal je geholpen worden met lopen... (als je onderweg dreigt te bezwijken). Straks heb je zelf niet meer te zeggen waar je naar toe wilt, maar zullen anderen de weg voor je uitstippelen. Anderen zullen de route van je leven en van je levenseinde gaan bepalen.' Precies dus zoals velen dat ervaren in de ouderdom.

En als Jezus Petrus dit op het hart heeft gedrukt, zegt hij: 'volg Mij.' Waar Petrus ook heen zal worden geleid. Hoe zwaar de weg ook zal zijn. Wat anderen ook met hem zullen gaan doen. Hoe zwak hij ook zou worden. Hij zal Jezus volgen.

De weg van Petrus, als getuige van Jezus... en de weg van de ouderdom... worden door Jezus met elkaar vergeleken. Zou dit misschien behulpzaam kunnen zijn in onze beleving van de ouderdom en in hoe wij tegenover het thema 'voltooid leven' staan? Petrus die werd gewaarschuwd voor de hoge mate van afhankelijkheid die hij zou ontmoeten op zijn weg. Hij zal zijn eigen weg niet meer kunnen uitstippelen. Hij zal het uit handen moeten geven. Hij zal zijn eigen ideeën en plannen op moeten geven. Maar juist op die weg van loslaten zal hij Jezus mogen volgen en God grootmaken. ... Als u in de ouderdom bent gekomen..., of als jij of ik later in de ouderdom zullen komen..., dan zal misschien het gevoel opkomen dat het mensonwaardig is om zoveel los te moeten laten en zoveel hulp te moeten vragen en zoveel niet meer te kunnen. Maar misschien dat het ons helpt als wij minder luisteren naar de stemmen vanuit de maatschappij en dat wij meer naar Petrus zullen kijken: juist in het loslaten... juist in het uit handen geven... juist in onze beperkte mogelijkheden kunnen wij Jezus volgen... en God grootmaken... Houdt dat voorbeeld van Petrus maar voor u: Petrus liet zich kleden, hij liet anderen aan zijn lichaam komen, hij liet zich brengen..., maar hij wist: ik volg Jezus. Uiterlijk gezien heb ik alleen maar beperkingen, onmogelijkheden en kan ik helemaal niets meer... wat stelt het leven voor?! ... maar van binnen mag ik weten: ik volg Jezus, tot op mijn laatste dag... om God groot te maken.

Bij dat voorbeeld van Petrus, sluit ook de andere tekst bij aan die wij hebben gelezen, uit Romeinen 14. Paulus wil de gemeenteleden op het hart drukken: het gaat er niet om wat je precies doet, maar het gaat erom dat je alles tot eer van de Heere Jezus doet. Paulus zegt (vers 7): *'niemand van ons leeft immers voor zichzelf, en niemand sterft voor zichzelf. Want als wij leven, leven wij voor de Heere en als wij sterven, sterven wij voor de Heere. Of wij dan leven of sterven, wij zijn van de Heere.'* Alles wat je doet, doe je voor de Heere. Van het begin van je leven tot en met het einde van je leven. Nu, dat lijkt mij iets heel belangrijks in de discussie over voltooid leven.

In de discussie over 'voltooid leven' kom je namelijk heel vaak de zin tegen 'ik ben klaar met het leven'. 'Ik wil niet dat...', 'ik wil zelf mijn eigen keuzen kunnen maken'. Het gaat in de discussie over voltooid leven vaak niet over de diepere achtergronden van de pijn van de ouderdom, maar over de eigen autonomie, over het recht om zelf beslissingen te nemen. Concreet: 'mag ik zelf bepalen wanneer mijn leven voltooid is, of bepalen anderen dat soms?' ... Paulus, als diepgelovige christen, laat een heel ander licht schijnen op de eigen keuze van ons mensen: 'het gaat niet om mijn eigen keuze en keuzevrijheid..., nee: eer ik de Heere met mijn keuzen, met mijn beslissingen, met de stappen die ik zet?' Paulus wist van zichzelf dat hij ten diepste helemaal niet zo autonoom was. Het gaat in mijn leven eigenlijk helemaal niet zo heel erg om mijn wil..., nee, 'Uw wil geschiedde'.

Op zich is het natuurlijk een grote zegen dat wij in Nederland zoveel waarde hechten aan de persoonlijke keuzevrijheid van ieder menselijk individu. Ons land is gelukkig geen dictatuur waarin allemaal meningen en normen van de staat de burgers worden opgelegd. Die persoonlijke keuzevrijheid is eigenlijk niet eens het probleem. Ik zie in onze maatschappij een ander, een onderliggend probleem. In onze maatschappij wordt elk mens als een eigen, zelfstandig bedrijfje gezien. Ieder heeft als zelfstandige ondernemer van zijn eigen leven de opdracht om zijn eigen project te maken. Het moet je persoonlijke project zijn... precies volgens je eigen voorkeuren en naar je eigen smaak. Iemand anders moet zich er niet mee bemoeien, jij doet het zoals jij het wilt. Maar... je moet er wel hard aan werken. Jij moet er iets moois van maken. Je moet je eigen doelen daarvoor stellen. En je eigen idealen volgen. Niemand anders kan dat voor je doen. En zo zijn wij druk bezig, ieder met zijn eigen project, volgens zijn of haar eigen principes. Wij verdrinken bijna in de keuzemogelijkheden en in al de verantwoordelijkheden die op ons afkomen... maar zelf stippelen wij onze route uit ... En als ons project klaar is? Dan is het leven klaar. En als wij op een moment komen, dat wij niet meer aan het project kunnen werken..., als ons functioneren drastisch minder wordt..., ja dan komt al snel de vraag op: wat doen wij er nog toe? Wij willen toch geen kastplantjes zijn die verzorgd worden en verder niets? Heel het leven wordt als een project gezien..., dat je zelf moet maken..., dat je zelf moet kiezen. Zelfontplooiing. En als je niet kunt... of niet meer kunt... ja, daar kunnen wij niets mee.

Heel vaak zie ik dit onderliggende probleem terugkomen in de verhalen over mensen die vanwege hun voltooide leven het leven zouden willen beëindigen: hun project is klaar. Of misschien is het nog niet klaar, maar hebben zij niet meer de mogelijkheden om er verder aan te werken. En dat grijpt zo diep in... Afhankelijk te worden..., dat is een vloek! Dat is mensonwaardig, zo omschrijft men het. Dan kan je nog maar één ding doen: zelf de keuze maken om het leven te beëindigen. Want dan kan je tenminste nog zelf de laatste stap zetten in je eigen project. Een zelfgekozen einde met een zelfgeplande afsluiting van je eigen traject.

Paulus en Petrus, over wie wij nu hebben gelezen, werkten niet aan hun eigen project. Petrus ging zelfs een traject, waarop hij volkomen werd geleid, gestuurd en gebracht. En ook Paulus ging niet zijn eigen weg, maar de weg die de Heere met hem ging. In afhankelijkheid. Een weg waarop hij steeds de eer van God wilde grootmaken. Natuurlijk kan je dit als christen, als kerk, de Nederlandse samenleving niet opleggen om ook zo zoals Paulus en Petrus te leven. Ik zou heel graag willen dat heel Nederland Jezus zou volgen, maar dat moet je niet politiek willen regelen en een ander opleggen. Maar wat zou het heilzaam zijn – zo leer ik wel van de levensinstelling van Petrus en Paulus – als wij mensen wat minder ons leven als ons eigen project zouden gaan zien... Want ik zie

zoveel mensen stuklopen op het maken van hun eigen project. Zoveel mensen die de druk voelen om te presteren... de druk om er zelf iets moois van te moeten maken... en worden er innerlijk, maar vaak ook lichamenlijk zo ontzettend moe van. ... Ik zie zoveel mensen stuklopen op hun eigen project: men wil er iets van maken – men moet er iets van maken - maar men loopt tegen zoveel onmogelijkheden in het leven op. Het leven heeft vaak zulke andere wendingen dan men had gehoopt, of had gedacht..., dingen die je als zelfstandig projectontwikkelaar nooit had ingecalculeerd. ... Maar het leven is veel meer dan je project ontwikkelen, productief zijn, je idealen halen, je doelen stellen en jezelf ontplooien! Dat leer ik zo heel duidelijk van Petrus en Paulus.... Het leven is veel meer dan je project ontwikkelen, productief zijn, je idealen halen, je doelen stellen en jezelf ontplooien! Er wordt zo hard gelopen en gestreden en gezocht, maar zo weinig geleefd. ... Met als gevolg dat mensen die niet mee kunnen komen in het maken van hun eigen project zich niet meer menswaardig voelen: wat doe ik ertoe, als ik oudere ben? Wat doe ik ertoe als ik aan een verpleeghuisbed gebonden zit? Wat doe ik ertoe, als ik chronisch patient ben? Wat doe ik ertoe? Wat draag ik bij? Wat een pijnlijke vraag...! Willen wij zo'n maatschappij? Zo'n maatschappij waarin ieder die niet bij kan dragen, eigenlijk overbodig wordt? Een maatschappij waarin ouderen besluiten om uit het leven te stappen, als zij op een moment komen dat zij alleen maar kunnen ontvangen en afhankelijk worden? Een maatschappij waarin aanstaande ouders bij de eerste echo beslissen om een gehandicapt kind niet ter wereld te laten komen, want: om zo afhankelijk te moeten zijn van anderen..., dat is toch geen leven? We zijn op dit moment een samenleving aan het creëren waarin steeds minder ruimte is voor handicaps, voor ouderdom en voor andere omstandigheden die afhankelijkheid tot gevolg hebben. Omdat een mens zijn eigen project moet kunnen maken... en wij het anders geen leven vinden. Wij zijn slachtoffer geworden van ons eigen project, van onze eigen autonomie, van ons verlangen om onszelf te ontplooien! En daarom zou het heel ongezond zijn, als deze diepe problematiek zou worden opgelost door de mogelijkheden tot levensbeëindiging te verruimen. Want dan gaan wij aan de echte problemen voorbij... en gaan wij door op onze heilloze weg van alles-zelf-in-de-hand-willen-hebben en het niet beseffen dat afhankelijkheid per definitie geen afgang is. Natuurlijk het is prachtig als je zelf dingen kunt en mag doen. Maar wij lijken slachtoffer te zijn geworden van onze eigen idealen en onze zelfontplooiing. Moe van onze eigen keuzen en mogelijkheden. En bang voor het moment dat wij niet meer kunnen kiezen en idealen na kunnen volgen.

Voltooid leven...

Weet u...: ten diepste zal uw en mijn leven nooit voltooid worden aan deze zijde van de dood. Je leven hier op aarde is maar een fragment. Een fragment met zoveel stukken en scheuren. Je leven hier op aarde zit zo ingewikkeld in elkaar. Er zijn zoveel lijnen die vaak zo tegenstrijdig zijn. Je leven is nooit voltooid en zal hier nooit voltooid worden.

Maar wat is het dan mooi om in al je vragen, verwarring, afhankelijkheid en beperkingen omhoog te kijken, naar de Heere God. Ook als het leven langer duurt dan verwacht... of als het leven ingewikkelder is dan gehoopt...:

Ik mag de Heere Jezus volgen.

Ik mag loslaten en mij aan Hem vastklampen.

Hij leidt mijn weg. Tot op mijn allerlaatste levensdag.

En ook na die dag mag ik mij door Hem geborgen weten.

---

ds. E.G. (Eddy) de Kruijf

tel. 010 210 89 71 // dekruijf@live.nl